

CỘNG ĐỒNG VÀ GIÁO DỤC SONG NGỮ TRÊN CƠ SỞ TIẾNG MẸ ĐỂ

TRẦN THỊ THÀNH

Trung tâm Nghiên cứu Giáo dục Dân tộc

Giáo dục song ngữ (GDSN) dựa trên tiếng mẹ đẻ (TMD) là một hướng tiếp cận mới của giáo dục dân tộc. Hướng tiếp cận này đòi hỏi có sự đồng thuận của cộng đồng ngôn ngữ thiểu số. Sự đồng thuận này là một nhân tố quan trọng đem lại thành công của dự án GDSN. Dưới đây, chúng tôi xin giới thiệu ý kiến của một số đại diện cộng đồng trong mấy năm triển khai dự án.

“Khi tôi đưa con gái đi học, dù bận đến mấy tôi cũng nán lại xem hôm nay con mình học cái gì?”. Trích lời của anh Ma Seo Chư, phụ huynh em Ma Thị Huyền Trâm, học sinh lớp 1 Trường Tiểu học Bản Phố 1, huyện Bắc Hà, Lào Cai.

“Trước đây mời phụ huynh đến họp để thông báo về việc học tập của học sinh thì chỉ có một vài cán bộ thôn xã đến dự, và nếu có ai tới họp thì họ cũng chỉ ngồi dự được khoảng 15 phút là mỗi người có một lí do để xin về đi làm việc nhà. Nhưng bây giờ thì khác hẳn, lần đầu tiên thấy họp từ 8h sáng đến 12h mà các cha mẹ học sinh vẫn thi nhau phát biểu...”

Lời của thầy Châu A Tàu, giáo viên lớp 2 trường Tiểu học Lao Chải, huyện Sa Pa - Lào Cai. Đó là việc rất hiếm xảy ra đối với giáo dục vùng đồng bào dân tộc thiểu số, đặc biệt là vùng đồng bào Mông. Tại sao lại có sự thay đổi này?

Phải chăng chương trình GDSN trên cơ sở TMD do Unicef tài trợ đã xây dựng và tạo ra được môi trường GDSN trong cộng đồng?

Chính từ việc phụ huynh thường đến thăm lớp học song ngữ trên cơ sở TMD mà mọi người dân, trẻ em, già làng, trưởng bản, những nhà tri thức dân tộc, cán bộ chính quyền xã, ... mỗi thành viên của cộng đồng đều có nhiều hiểu biết hơn về ngôn ngữ và văn hóa của họ. Dự án đã giúp cho cộng đồng hiểu rõ mục tiêu, lợi ích của chương trình GDSN trên cơ sở TMD. Vì vậy, mỗi thành viên cộng đồng đều có thể góp ý kiến xây dựng tài liệu. Hơn thế nữa, họ còn nói được những ưu điểm và hạn chế của chương trình, động viên trẻ

đi học, cung cấp, trao đổi thông tin cho việc lập kế hoạch, giám sát, đánh giá quá trình thực hiện chương trình, biên soạn tài liệu, giúp trẻ học ở nhà.

Tháng 8 năm 2009, dự án đã mở một cuộc thi sưu tầm tài liệu nguồn phục vụ cho dự án. Nhiều bài viết từ phía cộng đồng đã được gửi về dự án mang nhiều nội dung phong phú, nhiều trò chơi dân gian, bài thơ ca, bài hát, truyện của các nhóm dân tộc: Mông, Khmer, Jrai đã đoạt giải và các tài liệu này là nguồn kiến thức quý giá cho các tác giả viết sách cũng như cho giáo viên tham khảo để đưa vào các tiết dạy.

Hầu hết ở các trường mầm non tham gia dự án đều có hình ảnh cộng đồng đến lớp kể chuyện, dạy hát dân ca, giúp trẻ học vần, giải nghĩa TMD, góp ý kiến, nhận xét tài liệu, trợ giảng tiếng dân tộc.

Cộng đồng các lớp học song ngữ đã rất cố gắng và sáng tạo trong việc dùng nguyên vật liệu sẵn có tại địa phương để làm đồ dùng dạy học. Trong tất cả các phòng học lớp song ngữ đều có nhiều tranh ảnh, hình vẽ treo kín bốn bức tường và có nhiều đồ dùng bằng tre, nứa, gỗ, dụng cụ vật dụng gia đình, dụng cụ lao động sản xuất để trên giá hoặc trên bàn phục vụ cho các môn học chương trình GDSN dựa trên TMD.

Đây là điểm khác biệt quan trọng so với một số chương trình giáo dục khác. Chương trình được xây dựng trên nhu cầu của cộng đồng với ý tưởng về nền giáo dục chất lượng, hiệu quả và thân thiện hơn cho trẻ em. Do đó, đòi hỏi sự đồng thuận, phối hợp tham gia của mọi thành viên trong cộng đồng và các tri thức địa phương vào mọi hoạt động của dự án. Đặc biệt là hoạt động dạy học.

“Chúng tôi đã họp lãnh đạo xã, thôn và cộng đồng để nâng cao nhận thức, huy động mọi người ủng hộ và tham gia vào các hoạt động của các lớp song ngữ”

(Xem tiếp trang 59)